

Дрогобицький державний педагогічний університету імені Івана
Франка

Світлана Біла

**Методика викладання історичних та
громадянознавчих дисциплін у закладах фахової
передвищої освіти**

Методичні рекомендації до семінарських занять

Дрогобич, 2025

УДК 94(072)
Б61

*Рекомендовано до друку вченою радою Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(протокол № 3 від 26.03.2025 р.)*

Рецензенти:

Стецик Юрій Орестович, доктор історичних наук, професор кафедри історії України та правознавства Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка;

Невмержицька Олена Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Відповідальний за випуск –

Петречко Олег Михайлович – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри всесвітньої історії та спеціальних історичних дисциплін Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Біла Світлана.

Методика викладання історичних та громадянознавчих дисциплін у закладах фахової передвищої освіти : методичні матеріали до семінарських занять. Дрогобич : Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2025. 36 с.

Навчально-методичний посібник укладений відповідно до робочої програми навчальної дисципліни «Методика викладання історичних та громадянознавчих дисциплін у закладах фахової передвищої освіти» для підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта, галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, затвердженої науково-методичною радою ДДПУ імені Івана Франка.

У посібнику наведено тематику семінарських занять та методичні поради щодо опрацювання і висвітлення питань.

Рекомендований для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 014 Середня освіта (Історія та громадянська освіта).

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Історичні та громадянознавчі дисципліни у закладах фахової передвищої освіти в Україні та за кордоном.....	6
Лекція – основна форма освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти.....	11
Семінарські та практичні заняття як форми пізнавальної діяльності студентів.....	14
Інноваційні технології викладання і навчання історичних та громадянознавчих дисциплін у закладах фахової передвищої освіти.....	17
Організація та форми науково-дослідницької діяльності студентів.....	27
Система контролю за навчальними досягненнями студентів у закладах фахової передвищої освіти.....	32

ВСТУП

Дисципліну «Методика викладання історичних та громадянознавчих дисциплін у закладах фахової перед вищої освіти» вивчають здобувачі вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) за освітньою програмою «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)». Ця дисципліна формує у магістрів професійні здатності фахово здійснювати освітній процес у закладах фахової передвищої освіти. Вивчення «Методики викладання історичних та громадянознавчих дисциплін у закладах фахової передвищої освіти» сприятиме формуванню у здобувачів вищої освіти таких професійних компетентностей:

- здатність здійснювати аналіз педагогічної діяльності вчителя та викладача, формувати власний стиль професійної діяльності;
- здатність фахово здійснювати педагогічну діяльність у закладах освіти, володіти формами і методами та інноваційними освітніми технологіями навчання;
- здатність до аналізу і використання методичної, нормативної, адміністративно-правової документації, кодексу академічної доброчесності у професійній педагогічній діяльності; протидіяти корупції та не доброчесності;
- здатність до організації продуктивної самоосвіти та презентації власних професійних здобутків;
- здатність здійснювати наукові дослідження, володіти сучасною методологією, принципами та методами наукових досліджень;
- здатність реалізовувати права і виконувати обов'язки у сфері професійної діяльності;
- здатність усвідомлювати глибинні смисли та основну мету освітнього процесу в культурно-антропологічних та громадянознавчих вимірах та аксіологічній скерованості;
- здатність використовувати цифрові технології в освітньому процесі¹.

Мета посібника полягає у наданні магістрам допомоги при підготовці до семінарських занять. До кожного плану семінарського заняття подано список літератури, рекомендованої для опрацювання та вказані індивідуальні завдання, які повинні виконати студенти.

¹ Робоча програма навчальної дисципліни «Методика викладання історичних та громадянознавчих дисциплін у закладах фахової передвищої освіти». Дрогобич, 2025.

Навчально-методичний посібник укладено відповідно до робочої програми дисципліни «Методика викладання історичних та громадянознавчих дисциплін у закладах фахової передвищої освіти» для підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (Історія та громадянська освіта), затвердженої науково-методичною радою Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (протокол № 2 від 25.02.2025 р.).

Семінарське заняття № 1

Історичні та громадянознавчі дисципліни у закладах фахової передвищої освіти в Україні та за кордоном

ПЛАН

1. Курси історії України і всесвітньої історії та інтегровані курси історії як обов'язкові компоненти освітньо-професійних програм закладів фахової передвищої освіти.

2. «Історія української державності» як освітній компонент освітньо-професійних програм у закладах фахової передвищої освіти.

3. Курс «Громадянська освіта» у закладах фахової передвищої освіти: основні завдання, особливості змістового наповнення та компетентнісний потенціал.

4. Дисципліни історичної та громадянської галузі як вибіркові компоненти освітніх програм.

5. Історичні та громадянознавчі дисципліни у фахових коледжах за кордоном.

Індивідуальне завдання: підготувати мультимедійну презентацію про особливості викладання історичних та громадянознавчих дисциплін у закладах вищої освіти за кордоном (країна на вибір)

ЛІТЕРАТУРА

1. ІСТОРІЯ: УКРАЇНА І СВІТ. 10–11 класи : навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. Київ : НREC PRESS, 2022. 64 с.

2. ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА (інтегрований курс). 10 клас. Рівень стандарту : навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. Київ, 2022.. 22 с. URL: <https://osvita.ua/school/program/program-10-11/58875/>

3. ІСТОРІЯ УКРАЇНИ. ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ. 6–11 класи : навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. Київ, 2022. 106 с.

4. Амельченко Н. Аналіз сучасних навчальних програм щодо громадянської освіти та політичної системи України. Досвід громадянської освіти в країнах Європи. Лабораторія законодавчих ініціатив. «Програма USAID «РАДА: підзвітність, відповідальність, демократичне парламентське представництво» (2017, 11 вересня). URL: <http://surl.li/rsqpf>

5. Бакка Т.В., Мелешенко Т.В. Громадянська освіта та методики її навчання: новий етап розвитку в Україні. *Постметодика*. 2018. № 1. С. 29–34.

6. Будзар М.М. До проблеми методологічного забезпечення дисциплін історико-культурологічного циклу у вищій школі. *Актуальні проблеми методики навчання історії, правознавства та суспільствознавчих дисциплін*. Харків, 2015. Випуск 7. С. 6–14.

7. Бурлачка М. Освітні тренди викладання історії України в умовах воєнного стану. *Фахова передвища освіта*. 2022. № 4. С. 39–42.

8. Гармай Н., Скирда І. Проблеми викладання історії України у ВНЗ I–II рівнів акредитації : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми методики навчання історії, правознавства та суспільствознавчих дисциплін» / упоряд. Г. Г. Яковенко. Харків, 2014. С. 12–16.

9. Гриньова М., Іванюк І., Паращенко Л. Громадянська парламентська просвіта в закладах освіти України. Аналітичний звіт за результатами соціологічного опитування освітян та учнів / за загальною редакцією Паращенко Л. Київ, 2021. URL: <https://radaprogram.org/publications>

10. Громадянська освіта та методика її навчання : підручник для студентів педагогічних закладів вищої освіти. / за загальною редакцією Т.В. Бакка, Т.В. Мелешенко. Київ : УОВЦ «Оріон», 2019. 320 с.

11. Громадянська освіта: теорія і методика навчання : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. Київ : ЕТНА–1, 2008. 174 с.

12. Гумен С. Особливості змісту і методики викладання предмету «Громадянська освіта» в закладах освіти. *Теорія та методика навчання суспільних дисциплін: науково-педагогічний журнал*. / заг. ред. проф. Михайличенко О.В. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. Вип. 9. С. 141–148.

13. Кришмарел В.Ю., Малієнко Ю.Б., Мацейків Т.І., Ремех Т.О. Актуальні питання компетентісно орієнтованої методики навчання історії та громадянської освіти в ліцеї : методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. 334 с.

14. Медіаосвіта в огні : методичні рекомендації для вчителів курсу «Громадянська освіта» / «Історія» : навчально-методичний посібник / Потапова В.І., Дегтярьова Г.А., Мокрогуз О.П., Желіба О.В, Ковач І.М. ; за редакцією Волошенюк О.В., Іванова В.Ф., Євтушенко Р.І. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2023. 61 с.

15. Пометун О.І. Актуальні питання формування національної ідентичності учнів у процесі здобуття громадянської та історичної освіти : наукова доповідь на методологічному семінарі НАПН України «Національно-патріотичне виховання дітей та молоді в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України: стратегії і завдання», 6 квітня 2023 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2023. Вип. 9. № 1. С. 1–4. URL: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5116>

16. Пометун О.І., Ремех Т.О. Громадянська освіта – новий курс старшої школи: особливості змісту і методики. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/713434/1pdf>.

17. Пометун О., Ремех Т. Особливості громадянської освіти як предмета й питання підготовки вчителів. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/718350/1/%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8%20%D0%A0%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D1%85%201.pdf>

18. Пометун О. І. Реалізація компетентнісного підходу в навчанні історії: URL: www.slideshare.net/ippo-kubg/ss-52240198.

19. Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи*. Київ : «К.І.С.», 2004. С. 15–24.

20. Пригодій М.А. Реалізація профільної середньої освіти професійного спрямування у закладах професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти : наукова доповідь на пленарному засіданні методологічного семінару «Профільна середня освіта: виклики і шляхи реалізації», 4 квітня 2024 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2024. Т. 6. № 1. 2024. С. 1–6. DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2024.6112>

21. Формування громадянської компетентності на уроках суспільного циклу. URL.: <https://naurok.com.ua/formuvannya-gromadyansko-kompetentnosti-na-urokah-cuspilnogo-ciklu-175429.html>

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ

У першому питанні на основі ретельного перегляду авторських робочих програм з історії України та всесвітньої історії, які укладені викладачами закладів фахової передвищої освіти, магістрам необхідно ретельно проаналізувати цілі, завдання, періодизацію, особливості та концептуальні засади викладання історичних дисциплін. При висвітленні цього питання особливу увагу важливо звернути на відмінності підходів до викладання історичних курсів як предметів загальноосвітньої підготовки, що призначені для студентів, які вступили у коледжі на основі базової та повної середньої освіти. Зокрема, магістри мають наголосити, що для студентів, які вступили у заклади фахової передвищої освіти на основі базової середньої освіти (9 класів) пропонується вивчення історії України та всесвітньої історії або інтегрованого курсу «Історія: Україна і світ» на хронологічному відтинку від 1914 року до подій сучасності (на основі навчальної програми з історії України 10–11-х класів (рівень стандарту)).

Для студентів, які вступили на основі закінчення повної загальної середньої освіти (11-х класів) пропонується до вивчення дисципліна «Історія України», яка охоплює хронологічні межі від найдавніших часів до сьогодення. Магістри також повинні наголосити, що змістове наповнення історичних дисциплін залежить від профільності закладу фахової передвищої освіти, оскільки важливим аспектом є поєднання загальноісторичних знань зі спеціалізацією студентів. Наприклад, студенти, які навчаються на технічних або економічних спеціальностях, вивчають історію через призму впливу історичних подій на розвиток технологій, економіки та індустрії. Для гуманітарних спеціальностей акцент робиться на розумінні суспільно-політичних процесів та культурної спадщини.

При розкритті другого питання магістрам необхідно наголосити на основних завданнях, концептуальних засадах викладання та змістовому наповненні дисципліни «Історія української державності». Студенти повинні відзначити, що особливості цього курсу полягають у тому, що акцент у аналізованих ними програмах робиться на процесі українського державотворення, зокрема історії перших державних утворень на території України, історії Київської держави, руського королівства, історії державотворчих процесів козацької доби, особливостей державного будівництва у добу національної революції 1917–1921 рр., основних тенденцій розбудови сучасної Української держави.

У третьому питанні магістри, на основі аналізу робочих програм, розкривають основні завдання, принципи викладання, змістове наповнення, ключові й фахові компетентності, які мають бути сформовані під час вивчення предмету «Громадянська освіта» як обов'язкового компонента загальноосвітньої підготовки студентів фахової передвищої освіти. Важливо, щоб магістри підкреслили, що курс «Громадянська освіта» є інтегрований і поєднує соціально-гуманітарні знання різноманітних освітніх предметів морально-етичного, політико-правового, економічного, екологічного, глобалізаційного, інформаційно-медійного, інтеркультурного напрямів, що підтверджується вивченням таких проблем, як особистісні характеристики людини, права людини, проблеми взаємодії громадянського соціуму з державою та соціокультурним та інформаційним простором. Магістри мають відзначити, які ключові та фахові компетентності мають формуватися під час вивчення курсу, акцентуючи, що громадянська компетентність включає такі складові: соціально-комунікативна, інформаційно-медійна, врегулювання соціальних конфліктів, здатність приймати рішення і здійснювати соціальний вибір та

займатися активною суспільною діяльністю. Варто також зауважити, що під час викладання цього курсу варто реалізовувати міжпредметні зв'язки з історичними дисциплінами та іншими суспільними предметами, які можуть вивчатися у закладах фахової перед вищої освіти («політологія», «соціологія», «філософія», «логіка», «основи філософських знань», «релігієзнавство», «етика та естетика», «культурологія», «основи економічної теорії», «основи економіки», «основи підприємництва та управлінської діяльності», «основи правознавства», «основи конституційного права»).

При висвітленні четвертого питання магістрам доцільно зауважити, що заклади фахової передвищої освіти можуть пропонувати для здобувачів освіти і вибірккові історичні та громадянознавчі дисципліни відповідно до потреб регіону, профілю освітнього закладу та вимог ринку праці. Вибіркові курси, спрямовані на поглиблення знань студентів про історичні події, культурні явища та розвиток громадянського суспільства і дозволяють студентам обирати теми, які відповідають їхнім інтересам та професійним планам. Наприклад, у деяких закладах фахової передвищої освіти можуть бути введені вибірккові курси з локальної та регіональної історії або спеціальні теми, пов'язані з історією окремих аспектів історичної та громадянської галузей. Доцільно, щоб на основі аналізу освітніх програм закладів фахової передвищої освіти магістри охарактеризували найбільш оптимальні та поширені напрями формування вибірккових компонентів освітніх програм, як от права людини, медіа історія, історія повсякденності, історія культури та мистецтва, локальна та родинна історія, історія політичних ідей, інтелектуальна історія, військова та соціальна історія.

Під час відповіді на п'яте питання магістрам доцільно скористатися інтернет-ресурсами з метою дослідження відмінних та спільних рис у змісті, концептуальних засадах викладання історичних і громадянознавчих дисциплін в Україні та закордоном. Студенти мають підкреслити, що змістове та концептуальне наповнення історичних і громадянознавчих дисциплін у коледжах за кордоном, як і в Україні, також залежить від освітньої програми та спеціалізації закладу освіти, проте, у всіх країнах історичні дисципліни охоплюють національну та світову історію, а громадянознавчі – основи політичних систем, права і обов'язки громадян.

Семінарське заняття № 2

Лекція – основна форма освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти

ПЛАН

1. Теоретико-методичні засади ефективного проведення лекції при вивченні історичних та громадянознавчих дисциплін.
2. Процес підготовки до проведення лекції.
3. Проблема типології та характеристика основних видів лекції.

Індивідуальне завдання: Розробити конспект лекції з історичних або громадянознавчих дисциплін (тема на вибір)

ЛІТЕРАТУРА

1. Говорун М., Онісімчук Л. Використання лекції-візуалізації в системі вищої освіти. *Теорія та методика навчання суспільних дисциплін: науково-педагогічний журнал* / заг. ред. О.В. Михайличенко. Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2011. Вип.1. С. 71–74.
2. Гончарова Н.О. Методика викладання історії у вищій школі : навчальний посібник. Харків : ФОП Шейніна О.В., 2009.133 с.
3. Горохівський П.І. Методика викладання історичних дисциплін у вищій школі : курс лекцій : навч. посіб. для магістрантів денної та заочної форми навчання. Умань : ПП Жовтий О., 2012. 256 с.
4. Джеджула О.М. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Вінниця: ВНАУ, 2021. 208 с. URL: <http://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/27268.pdf>
5. Козлова Г.М. Методика викладання у вищій школі : навчальний посібник. Одеса : ОНЕУ, ротапринт, 2014. 200 с.
6. Коляда І. Діалогічна лекція як технологія інтерактивного навчання при вивченні теми "Помаранчева революція осені 2004 р. в Україні. *Історія в школі*. 2005. № 4. С. 19–30.
7. Мартинчук І.І. Дидактика історії та управління освітою: навчально-методичний посібник для студентів ОП «Публічна історія». Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2021.147 с.
8. Методика викладання у вищій школі : навчально-методичний посібник / уклад. : В.І. Кобаль. Мукачево : Вид-во МДУ, 2016. 203 с.
9. Михайличенко О.В. Методика викладання суспільних дисциплін у вищій школі : навчальний посібник. Суми : Сум ДПУ, 2009.122 с.

10. Михайличенко О.В. Суспільно-політичні та гуманітарні науки: теорія, історія та методика навчання : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / передмова М.Б. Євтух. Суми : Сум ДПУ ім. А.С.Макаренка, 2011. 347 с.
11. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 232 с. Доступ до посібника: [http://imanbooks.com/book_429 page 12](http://imanbooks.com/book_429_page_12).
12. Нікора А.О. Теорія та методика навчання суспільно-політичних дисциплін : навчальний посібник : у 2-х кн. Миколаїв : Іліон, 2013. Кн. 1. 201 с.
13. Островерхова Н. Урок-лекція та її аналіз. URL: <https://www.osvitaua.net/school/technol>
14. Педагогіка вищої школи : навч. посібник / З.Н.Курлянд, Р.І. Хмелюк та ін. ; за ред. З.Н. Курлянд. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2007. 495 с.
15. Популях В. Україна на завершальному етапі війни. Активна лекція. 11 клас. *Історія та правознавство*. 2005. № 25. С. 5–9.
16. Приймачук О. Лекція як форма пізнавальної діяльності студентів на заняттях історії України . *Фахова передвища освіта*. 2021. № 3. С. 59–62.
17. Ремех Т., Пометун О. Методика навчання учнів ліцею громадянської освіти : методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. 222 с.
18. Слєпкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі : навч. посібник для магістрантів вищих навч. закладів. Київ : Вища школа, 2005. 239 с.
19. Старєва А.М. Методика навчання суспільствознавства : навчально-методичний посібник для системи післядипломної педагогічної освіти : у 2 кн. Миколаїв : ОППО, 2012. Кн.1. 312 с.; Кн.2. 176 с.
20. Фентісова Т.О. Вузівська лекція на сучасному етапі реформування вищої школи. *Педагогічні науки : збірник наукових праць*. / редкол.: Є.С. Барбіна (відп. ред.) та ін. / Т.О. Фентісова. Херсон : Айлант, 1999. Вип. 8. 266 с.
21. Форми навчально-виховної і наукової роботи у вищій школі. Дрогобич : Вимір, 2000. 80 с.
22. Шляхтун П.П. Методика викладання соціально-гуманітарних дисциплін : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2011. 224 с.
23. Яремчук С.С. Методика викладання соціології і соціогуманітарних дисциплін : навч. посібник. Друге вид., переробл. і доповн. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2015.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ

Відповідаючи на перше запитання, магістрам передовсім необхідно зауважити, що теоретико-методичні засади проведення ефективної лекції у

зкладах фахової передвищої освіти передбачають врахування таких умов: застосування сучасних цифрових технологій, проблемно-діалогічний характер занять, врахування профільності закладу і специфіки дисциплін історичної та громадянської галузі. Далі магістри мають охарактеризувати вимоги до структурного та змістового наповнення лекцій з історичних і громадянознавчих дисциплін, акцентуючи увагу на чіткості, плановості, науковості, гнучкості, аргументованості, логічності, доступності, фактологічній та теоретичній насиченості. Окрім того, необхідно звернути увагу на характеристику вимог до академічних знань, фахових компетентностей самого лектора.

При відповіді на друге запитання, магістри мають охарактеризувати усі етапи підготовки до лекцій з історичних та громадянознавчих дисциплін, акцентуючи на важливості ознайомлення з освітньою програмою закладу фахової передвищої освіти, робочими програмами дисциплін, навчально-методичним і матеріально-технічним забезпеченням. Далі необхідно охарактеризувати, як правильно добирати джерела, літературу, дидактичні посібники, наочність до лекції (враховуючи можливості інформаційно-комунікаційних технологій), як ефективно осмислювати та аналізувати матеріал, що буде подаватися у лекції, продумувати структуру, мету, завдання, план лекції, підбирати оптимальні засоби, методи, технології, що будуть застосовуватися на занятті. Особливу увагу магістрам треба зосередити на розкритті проблеми формування тексту лекції та створення мультимедійної презентації до заняття.

У третьому питанні магістри передовсім мають розкрити проблеми класифікації лекцій, при цьому їм потрібно відзначити, що існує два основні підходи до типології лекційних занять: за дидактичною метою та способом викладу інформаційних матеріалів. Далі – охарактеризувати методiku організації і проведення (відповідно до реалізації дидактичних завдань) вступних, настановчих, оглядових, тематичних, заключних лекцій. Також потрібно висвітлити цілі, основні методичні вимоги, переваги та недоліки лекцій відповідно до характеру та способу подачі інформації: класичної (інформаційної), проблемно-діалогічної, інтерактивної, бінарної лекції лекції-дискусії, лекції-пресконференції, лекції із попередньо допущеними помилками, лекції-провокації, лекції-візуалізації, лекції-консультації, тощо.

Семінарське заняття № 3

Семінарські та практичні заняття як форми пізнавальної діяльності студентів

ПЛАН

1. Проблеми класифікації, характерні риси, методичні умови ефективності семінарських занять з історичних та громадянознавчих дисциплін.

2. Методика проведення різних видів семінарських занять з історичних та громадянознавчих дисциплін.

3. Методика організації і проведення практичних занять з дисциплін історичної та громадянознавчої галузі.

Індивідуальне завдання: розробити конспект семінарського заняття з історичних або громадянознавчих дисциплін (тема на вибір).

ЛІТЕРАТУРА

1. Глушинець Н.О. Інноваційні методи і форми проведення семінарських занять. URL: <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2008/txt/gushinez.php> 131

2. Глушинець Н.О. Інноваційні форми і методи проведення семінарських занять. *IX Міжнародна науково-практична конференція «Гуманізм і освіта»*. Вінниця, 2008. URL: <http://conf.vstu.edu/humed/2008/2>

3. Гончарова Н.О. Методика викладання історії у вищій школі : навчальний посібник. Харків : ФОП Шейніна О.В., 2009. 133 с.

4. Горохівський П.І. Методика викладання історичних дисциплін у вищій школі : курс лекцій : навч. посібник для магістрантів денної та заочної форми навчання. Умань : ПП Жовтий О., 2012. 256 с.

5. Єфремов С.В. Роль семінарського заняття у навчальному процесі середньої та вищої шкіл. URL: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2011-03/11ysvahs.pdf>

6. Ковальчук Н.П. Семінарське заняття у вищій школі (з досвіду роботи обласного методичного об'єднання викладачів ВНЗ I–II рівнів акредитації Миколаївської області) / Н.П. Ковальчук, С.С. Юрченко, М.Ф. Васильєва. URL: <http://www.confcontact.com/2009ip/kovalcyurch.htm>

7. Козлова Г.М. Методика викладання у вищій школі : навчальний посібник. Одеса : ОНЕУ, ротапринт, 2014. 200 с.

8. Коляда І. Методика організації та проведення уроку прес-конференції з теми "Радянська модернізація в Українській Радянській Соціалістичній

Республіці" (Історія України, 10 клас). *Історія в школі*. 2008. № 3. С. 20–24.

9. Коляда І. Методика організації та проведення уроку прес-конференції на тему: "Український національний з'їзд-конгрес" (Історія України, 10 клас). *Історія в школі*. 2007. № 11–12. С. 53–56.

10. Кузьменко О. Синтетичний семінар. *Радянська школа*. 1991. № 5. С. 52–57.

11. Кузьменко О. Урок-семінар. *Історія в школах України*. 2001. № 2. С. 29–32; № 6. С. 20–23; 2002. № 1. С. 37–40; 2002. № 2. С. 23–27

12. Мартинчук І.І. Дидактика історії та управління освітою : навчально-методичний посібник для студентів ОП «Публічна історія». Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. 147 с.

13. Методика викладання у вищій школі : навчально-методичний посібник / уклад. В.І. Кобаль. Мукачево : Вид-во МДУ, 2016. 203 с.

14. Михайличенко О.В. Суспільно-політичні та гуманітарні науки: теорія, історія та методика навчання : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / передмова М.Б. Євтух. Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2011. 347 с.

15. Нікора А.О. Теорія та методика навчання суспільно-політичних дисциплін : навчальний посібник : у 2-х кн. Миколаїв : Іліон, 2013. Кн. 1. 201 с.

16. Плахтій Т. Методика проведення семінарських занять за алгоритмом роботи динамічної мережі для вирішення творчих та евристичних задач. 14.11.10. (авт. блог). URL: <http://politiko.ua/blogpost45883>

17. Ремех Т., Пометун О. Методика навчання учнів ліцею громадянської освіти : методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. 222 с.

18. Римаренко В.Є. Семінарські заняття . Київ : Рад. школа, 1981. 124 с.

19. Ротань Н.В. Застосування інноваційних методів навчання при проведенні семінарських занять викладачами спеціальних дисциплін на спеціальності «бухгалтерський облік». URL:<http://sbornik.college.ks.ua/downloads/sbornik4/pdf/27.pdf>

20. Слєпкань З І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі : навч. посібник для магістрантів вищих навч. закладів. Київ : Вища школа, 2005. 239 с.

21. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи : навч. посібник. Київ, 2010. С. 176, 185, 198–203. URL: https://vk.com/doc137973041_437073701

22. Яковенко Г.Г. Методика навчання суспільствознавчих дисциплін : навчально-методичний посібник. Харків : ХНАДУ, 2017. 64 с.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ

У першому питанні, при аналізі проблеми класифікації семінарських занять, необхідно акцентувати різні критерії та відповідно різні підходи до типології семінарських занять. Магістри повинні відзначити, що

характерною рисою семінарських занять з історичних та громадянознавчих дисциплін є спрямованість на організацію самостійної та дослідницької діяльності. Далі доцільно визначити значення семінарських занять для формування історичних та предметних компетентностей, формування наукового світогляду, активної громадянської позиції і критичного мислення. Важливо також розкрити умови ефективності семінарських занять з історичних та громадянознавчих дисциплін, зокрема професійну спрямованість, зміну різних видів семінарських занять, проблемно-дискусійний характер, застосування на занятті інноваційних та цифрових технологій, наявність полеміки та обговорення контроверсійних запитань, обов'язковість вступної і заключної частини із зауваженнями викладача.

У другому питанні магістри мають висвітлити найбільш ефективні форми семінарських занять з історичних та громадянознавчих дисциплін, відзначаючи особливості організації та проведення класичних семінарів дослідницького характеру, зокрема у формі обговорення доповідей, повідомлень, рефератів. Особливу увагу доцільно звернути на розкриття методики організації та проведення семінарів активної, інтерактивної, ігрової, дискусійної спрямованості, зокрема семінару-бесіди, «мозкового штурму», «круглого столу», дискусії (диспуту, дебатів), конференції (пресконференції), семінару-ток-шоу. При відповіді на це питання необхідно також відзначити роль просемінарів та міжпредметних семінарів, на яких реалізовується інтеграція предметів.

У третьому питанні необхідно вказати основні відмінності між семінарськими і практичними заняттями. Магістрам доцільно відзначити основні цілі практичних занять – формування ключових та предметних (історичних і громадянських) компетентностей, зокрема умінь опрацьовувати різні джерела інформації, зокрема цифрові ресурси, здатностей виконувати завдання творчого та дослідницького характеру, вивчення та узагальнення нової теми, систематизація знань, тощо. Магістри повинні розкрити особливості, структуру та методичні засади організації практичних занять, акцентуючи, що важливою рисою практичних занять є спрямованість на поєднання індивідуальної та групової самостійної роботи студентів фахової передвищої освіти. Викладач на практичних заняттях виступає консультантом.

Семінарське заняття № 4

Інноваційні технології викладання і навчання історичних та громадянознавчих дисциплін у закладах фахової передвищої освіти

ПЛАН

1. Інтерактивні та ігрові технології навчання історичних та громадянознавчих дисциплін у закладах фахової передвищої освіти.
2. Проєктні технології навчання історичних та громадянознавчих дисциплін.
3. Цифрові ресурси та інформаційно-комунікаційні технології.

Індивідуальне завдання: Розробити мультимедійну презентацію з історичних або громадянознавчих дисциплін (тема на вибір).

ЛІТЕРАТУРА

1. Баханов К.О. Специфіка методики навчання історії у вищій школі. URL: <http://vuzlib.com/content/view/239/84/>
2. Біла С., Мазурчак Л. Сторітелінг при вивченні історії у закладах загальної та фахової передвищої як освіти : навчально-методичний посібник. Дрогобич : Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2024. 26 с.
3. Білозор Н. Використання методу кейс-стаді під час вивчення суспільних та економічних дисциплін. *Фахова передвища освіта*. 2020. № 4. С. 76–78.
4. Біляковська О. Дидактика вищої школи : навч. посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2013. 360 с.
5. Бондаренко А.Ю. Дидактичні можливості технології скрайбінгу. *Історія та правознавство*. 2016. № 12. С. 2–6.
6. Бреславська Г. Проєктна технологія у професійній підготовці майбутніх учителів. URL: https://pedagogy.lnu.edu.ua/departments/pedagogika/periodic/pedos3t/tom1/17_breslavska.pdf
7. Васюк О., Голева М. Проєктна технологія навчання: методичні аспекти. *Актуальні питання гуманітарних наук. Педагогіка*. 2022. Вип. 47, том 1. С. 304–309. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/47-1-46>
8. Вашкевич В. Методика викладання історії: необхідність оновлення. *Політичний менеджмент*. 2005. № 6. С. 114–121.

9. Вовк Н. Реалізація проєктної технології навчання в системі позашкільної освіти / Н. Вовк, І. Вікторенко, І. Федь. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. Слов'янськ. 2021. Вип. (16). С. 109–121. URL: <http://profped.ddpu.edu.ua/article/view/246368/243843>

10. Гевко О., Макогончук Н. Інноваційні методи викладання історії України у вищих навчальних закладах в контексті дистанційної освіти. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*. 2022. № 1 (28). Част. 2. С. 85–95.

11. Генсерук Г.Р., Бойко М.М. Цифрові технології як засіб підвищення якості освітнього процесу закладу вищої освіти. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 30 квітня 2020). Тернопіль, 2020. № 5. С. 110–111.

12. Генсерук Г.Р., Мартинюк С.В. Розвиток цифрової компетентності майбутніх учителів в умовах цифрового освітнього середовища закладу вищої освіти. *Інноваційна педагогіка. Науковий журнал Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій*. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2019. Випуск 19. Том 2. С. 158–162. <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-19-2-34-21>.

13. Гончарова І.П. Використання цифрових технологій в розвитку творчого потенціалу здобувачів освіти в позааудиторній роботі закладу професійної освіти. URL.: <https://lib.iitta.gov.ua/732243>.

14. Гончарова І.П. Цифрові технології в освіті як засіб покращення доступності та ефективності навчання URL.: https://lib.iitta.gov.ua/734946/1/%D0%93%D0%BE%D0%BD%D1%87%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8.pdf

15. Гордієнко Н. Кейс-метод як засіб формування професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів і соціальних працівників у вищій школі. *Людинознавчі студії. Серія : Педагогіка*. 2017. Випуск 4/36. С. 64–73. URL.: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=Lstud_2017_4_9

16. Гриценко А. Методика інноваційного викладання історичних дисциплін у закладах вищої освіти : навчально-методичний посібник. Глухів, 2022. 276 с.

17. Гроздева М.Ф. Можливості і використання інтернет ресурсів на уроках історії в контексті проблемної теми закладу освіти «Формування відкритого інформаційно-комунікативного освітнього середовища в умовах нової української школи». Досвід вчителя. URL.: <https://znz30.zp.ua/>.

18. Громадянська освіта в умовах безпекових викликів і загроз : навчальний посібник / за ред. А.М. Круглашова, Н.Ю. Ротар, І.В. Цікул. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2022. 184 с.
19. Громадянська освіта та методика її навчання: підручник для студентів педагогічних закладів вищої освіти / за загальною редакцією Т.В. Бакка, Т.В. Мелешенко. Київ : УОВЦ «Оріон», 2019. 320 с.
20. Громадянська освіта: теорія і методика навчання : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. Київ : ЕТНА-1, 2008. 174 с.
21. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посібник. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.
22. Дуткевич Т.В., Терещенко В.А. Психологічна готовність майбутніх учителів до інтерактивної взаємодії з учнями : монографія. Кам'янець Подільський : Буйницький О.А., 2010. 159 с
23. Єрмоленко А. Інтерактивні технології навчання : електронний навчальний курс. Біла Церква : БІНПО, 2022. 37 с.
24. Желіба О.В. Методика викладання історії. Нові підходи. Харків : Основа, 2018. Ч. 1. 93 с.
25. Іващенко О. Метод "Ажурна пилка": як засвоїти великий обсяг інформації за короткий час. *Шкільний світ*. 2018. № 8 (квіт.). С. 14–16.
26. Ігнатенко Н. Реалізація ідей технології проблемного навчання при вивченні історії у закладі загальної середньої освіти. *Історія в рідній школі*. 2021. № 1. С. 21–23.
27. Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії : зб. матеріалів ІV Всеукр. відкр. наук.-практ. онлайн-форуму, Київ, 27 жовт. 2022 р. / за заг. ред. І.М. Савченко, В.В. Ємець. Київ : Національний центр «Мала академія наук України», 2022. 588 с.
28. Інтерактивні технології в післядипломному навчанні : довідник / М.І. Скрипник ; НАПН України, ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти». Київ, 2013. 202 с.
29. Інтерактивні форми і методи навчання у вищій школі : навч.-метод. посіб. / укл. В.В. Ягоднікова. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. 80 с.
30. Іонова М. І. Потенціал методу проєктів для розвитку творчої особистості. URL: <http://www.ioso.ru/distant/project/metod%20pro.htm>
31. Коберник О.М. Проектна технологія: можливості застосування в освіті. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2012. Вип. 36. С. 11–18. URL.: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PVSSh_2012_36_4.
32. Коваленко В.В., Мар'єнко М.В., Сухіх А.С. Використання цифрових технологій у процесі змішаного навчання в закладах загальної середньої освіти: метод. рекомендації. / за ред. М.В. Мар'єнко, А.С. Сухіх. Київ : ІТЗН НАПН України, 2021. 87 с., іл.
33. Козьякова О.Л. Організація дистанційного навчання історії у вищих навчальних закладах I–II рівнів акредитації : матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми методики навчання

історії, правознавства та суспільствознавчих дисциплін» / упоряд. Г.Г. Яковенко. Харків, 2017. С. 51–56.

34. Косенко О. Впровадження інноваційних технологій один із чинників конкурентоспроможності майбутніх фахівців. *Фахова передвища освіта*. 2020. № 3. С. 34–39.

35. Косенко Ю.М., Супрун М.О., Боряк О.В., Король О.М. Цифрові технології як інструмент формування абстрактних понять в учнів з порушеннями інтелектуального розвитку. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2021. Т. 85, № 5. С. 42–61. DOI: 10.33407/itlt.v85i5.4415.

36. Косовський С. Використання технології «перевернутого навчання» як інноваційного засобу підвищення якості освіти з історії України. *Фахова передвища освіта*. 2022. № 4. С. 117–121.

37. Костецька О.П. Цифрові технології в освіті. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методика навчання: досвід, тенденції, перспективи* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 8–9 листопада 2018). Тернопіль, 2018. № 2. С. 208–210.

38. Костюк Л. Використання проєктної технології при вивченні курсу Новітня історія країн Європи та Америки (1918–1945 рр.). *Теорія та методика навчання суспільних дисциплін: науково-педагогічний журнал*. / заг. ред. проф. Михайличенко О.В. Суми : СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2021. Вип. 9. С. 148–151.

39. Кравець Н.М., Гречановська О.В. Ігрові технології навчання як одна з інноваційних форм навчально-виховного процесу : матеріали XLVI науково-технічної конференції підрозділів Вінницького національного технічного університету: збірник доповідей. Вінниця : ВНТУ, 2017. С. 128–132. URL:

<https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/allvntu/index/pages/view/zbirn2017>

40. Кравченко Г.Ю. Технологія організації проєктної діяльності студентів вищих навчальних закладів. Режим доступу: <https://repository.kpi.kharkov.ua/bitstreams/69f9bc7bc2ee-4aeb-a606-5c4ac04860a9/download>

41. Кривонос О.М., Котенко О.Д. Використання цифрових технологій в освітньому процесі. *Наука і техніка сьогодні. Серія «Педагогіка»* Київ, 2023. № 1 (15). С. 161–176. [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-1\(15\)-161-175](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-1(15)-161-175).

42. Кришмарел В.Ю., Малієнко Ю.Б., Мацейків Т.І., Ремех Т.О. Актуальні питання компетентісно орієнтованої методики навчання історії та громадянської освіти в ліцеї : методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. 334 с.

43. Кузьмінський А.І. Педагогічна майстерність викладача вищої школи та її вплив на якість навчання. – Режим доступу: *е-журнал «Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку»*. 2010. Випуск № 2.

44. Купрієвич В.О., Тарасюк І.В. Використання служби G SUITE FOR EDUCATION для розвитку цифрової компетентності викладачів. *Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій* : матеріали V Всеукр. науково-метод. семінару. 05 листопада 2021 р., м. Глухів : ГНПУ ім. О. Довженка. С. 90–92. <https://lib.iitta.gov.ua/729068/1/%D0%9A%D1%83%D0%BF%D1%80%D1%96%D1%94%D0%B2%D0%B8%D1%87%20%D1%81.90-92.pdf>
45. Лебедик Л.В., Стрельников В.Ю., Стрельников М.В. Сучасні технології навчання і методики викладання дисциплін : навчально-методичний посібник для слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти. Полтава : АСМІ, 2020. 303 с. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/15703/1>.
46. Ленченко О. Створення та використання інтерактивних дидактичних матеріалів. Інфографіка. *Фахова передвища освіта*. 2022. № 4. С. 112–115.
47. Литвин Т. Ігровий підхід в освітньому процесі. *Фахова передвища освіта*. 2021. № 1–2. С. 80–86.
48. Лікучова С.А. Застосування методу проєктів у навчанні студентів ЗВО. *Чорноморський національний університет імені Петра Могили. Наукові праці. Педагогіка*. 2019. Випуск 314. Том 326. С. 47–49. <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2019/326-314-8.pdf>
49. Лобода О.М. Застосування інноваційних технологій в освіті України. *Сучасна молодь в світі інформаційних технологій* : матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф., м. Херсон, 15 трав. 2020 р. ХДАУ, 2020. С. 71–73.
50. Маленко К. Проектна діяльність у вивченні історії рідного краю в закладах освіти. *Теорія та методика навчання суспільних дисциплін : науково-педагогічний журнал*. / заг. ред. проф. Михайличенко О.В. Суми : СумДПУ імені А.С.Макаренка. 2020. Вип. 8. С.197–200.
51. Малнацька О., Мирончук Н. Педагогічна майстерність викладача ВНЗ. *Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном : збірник наукових праць* / за заг. ред. проф. С.С. Вітвицької, доц. Н.М. Мирончук. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 61–64.
52. Мартинчук І.І. Дидактика історії та управління освітою : навчально-методичний посібник для студентів ОП «Публічна історія» / уклад. І.І. Мартинчук. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. 147 с.
53. Медіаосвіта в огні : методичні рекомендації для вчителів курсу «Громадянська освіта» / «Історія» : навчально-методичний посібник / Потапова В.І., Дегтярьова Г.А., Мокрогуз О.П., Желіба О.В, Ковач І.М. ; за редакцією Волошенюк О.В., Іванова В.Ф., Євтушенко Р.І. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2023. 61 с.

54. Мелешенко Т., Ухаль В. Проектна технологія навчання на уроках громадянської освіти. С. 675–688. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/16489/1/Meleshchenko.pdf>

55. Мелешенко Т.В. Проектне навчання громадянської освіти як метод формування громадянських компетентностей : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми методики навчання історії, правознавства та суспільствознавчих дисциплін» / упоряд. Г.Г. Яковенко. Харків, 2014. С. 123–129.

56. Мельник І. Пошук ефективних шляхів виміру групової роботи студентів. *Фахова передвища освіта*. 2020. № 4. С. 16–26

57. Мирошниченко В.О. Використання сучасних інформаційних технологій: формування мультимедійної компетентності (для спеціальності "Історія") : навч. посіб. / за ред. Баханова К.О. Київ : "Центр учбової літератури", 2015. 296 с. URL: <http://www.twirpx.com/file/1682396/>

58. Михайличенко О.В. Методика викладання суспільних дисциплін у вищій школі : навчальний посібник. Суми : СумДПУ, 2009. 122 с.

59. Михайлюк В. Сучасні технології у викладанні історії в школі: теоретичні засади студентської педагогічної практики. *International Science Journal of Education & Linguistics*. 2022. Vol. 1 No. 3. Pp. 120–130. doi: 10.46299/j.isjel.20220103.12.

Мокрогуз О.П. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у викладанні історії. *Наук. вісник Миколаїв. держ. пед. ун-ту : зб. наук. пр. сер. : Педагогічні науки* / за заг. ред. В.Д. Будака, О.М. Пехоти. Миколаїв : МДУ, 2009. Вип. 24.

60. Навчання в дії. Як організувати підготовку вчителів до застосування інтерактивних технологій навчання : метод. посібник / А. Панченков, О. Пометун, Т. Ремех. Київ : А.П.Н., 2003. 72 с.

61. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 232 с. Доступ до посібника: https://library.udpu.edu.ua/library_files/6378_01.pdf

62. Онлайн-інструменти на уроках історії. – Електронний ресурс. Режим доступу: https://znayshov.com/News/Details/onlain-instrumenty_na_urokakh_istorii

63. Олексін Ю.П., Цецик С.П., Цецик Я.П. Застосування сучасних освітніх технологій під час викладання курсу «Громадянська освіта». *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 7. С. 653–663.

64. Олешко А.А., Ровнягін О.В., Годз В.Р. Удосконалення дистанційного навчання у вищій освіті в умовах пандемічних обмежень. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 1. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1936>. DOI: 10.32702/2307-2156-2021.1.3.

65. Онлайн-освіта: як здобувати знання в епоху діджиталізації. URL: <https://bazilik.media/onlajn-osvita-iak-zdobuvatyi-znannia-v-epokhu1didzhytalizatsii/>.

66. Остапчук Д., Мирончук Н.М. Інтерактивні методи навчання у вищих навчальних закладах. *Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном : збірник наукових праць / за заг. ред. д. п. н., проф. С.С. Вітвицької, к. п. н., доц. Н.М. Мирончук. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 140–143.*
67. Отчич Н., Бойчук О., Роздайбіда Н. У пошуках нових форм та методів освітніх інновацій. *Фахова передвища освіта. 2020. № 3. С. 40–42.*
68. Палій Д. Інтерактивні методи в лекційно-семінарській формі навчання. *Фахова передвища освіта. № 1. С. 94–96*
69. Пастущак Т. Мотивація самостійної роботи здобувачів освіти – шлях до самовдосконалення. *Фахова передвища освіта. 2022. № 4. С. 76–78.*
70. Поперечнюк Л. Реалізація методів інтерактивного навчання засобами цифрових технологій. *Фахова передвища освіта. 2022. № 4. С.103–106.*
71. Попова О.В., Ткачова Н.О., Васильєва С.О. Інноватика в галузі освіти : методичні рекомендації до проведення лекційних, семінарських занять, організації позааудиторної самостійної роботи, підготовки до підсумкової атестації. Харків, 2020. 55 с.
72. Пригодій М.А. Реалізація профільної середньої освіти професійного спрямування у закладах професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти : наукова доповідь на пленарному засіданні методологічного семінару «Профільна середня освіта: виклики і шляхи реалізації», 4 квітня 2024 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України. Тернопіль : 2024. № 1. С. 1–6. DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2024.6112>*
73. Пузиревич К.В. Проектно-рефлексивна технологія навчальної самоорганізації. *Педагогічна майстерня. 2018. № 4. С. 21–25.*
74. Ремех Т. Активне навчання учнів як умова реалізації інтегрованого змісту курсу «Досліджуємо історію і суспільство». *Управління якістю освіти в умовах реалізації формули НУШ : збірник мат. наук.-практ. конф. Луцьк : ВППО, 2022. С. 93–95. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/732760>*
75. Ремех Т., Пометун О. Методика навчання учнів ліцею громадянської освіти : методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. 222 с.
76. Санін В., Войтюк Л. Штучний інтелект і його роль в освіті. *Фахова передвища освіта. 2023. № 3. С. 88–91.*
77. Сергієнко В.П., Гриценко А.П. Особливості класифікації мультимедійних засобів навчання у процесі вивчення історії. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки. 2020. Вип. 42. С.183–191.*
78. Слушний О. Інноваційні освітні технології в діяльності вчителя ХХІ століття. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2021. № 2 (106). С. 150–159.*

79. Соболева С.М. Проектні технології та їх роль у процесі практично-професійної підготовки студентів економічних спеціальностей. *Наукові записки кафедри педагогіки*. Харків. 2012. Випуск XXVIII. С. 210–215.
80. Созанська І., Присяжнюк Т. Історія та податкова система. Методика проведення інтегрованого заняття. *Фахова передвища освіта*. 2020. № 4. С. 103–105.
81. Сорокіна Т. В. Інформаційно-комунікаційні технології навчання на уроках суспільних дисциплін в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. *Актуальні питання методики викладання суспільних та гуманітарних дисциплін в умовах розбудови сучасної школи* : збірник тез VI Всеукраїнської науково-практичної конференції, Суми, 28–29 березня 2019 р. (електронне видання). Київ : Педагогічна думка, 2019. С. 66–69.
82. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи : матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Тернопіль, 12–13 листопада, 2020). Тернопіль, 2020. 204 с.
83. Сучасні цифрові технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи : збірник тез за матеріалами IX Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Тернопіль, 28 квітня, 2022). Тернопіль, 2022. № 9. 234 с.
84. Танцева О. О. Упровадження СТЕМ-проектів у навчально-виховний процес: шляхи подолання труднощів. *Управління школою*. 2018. № 22/24. С. 2–7.
85. Троц В. Використання інтерактивних технологій навчання в освітньому процесі. *Фахова передвища освіта*. 2021. № 1–2. С. 76–80.
86. Цифрова компетентність як складник розвитку професійної компетентності педагогічного працівника ЗП(ПТ)О : матеріали регіонального науково-практичного семінару (6 жовтня 2021 р.). Біла Церква : БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України. 2021. 104 с.
87. Цифрові технології в освіті: сучасний досвід, проблеми та перспективи : монографія / Т.А. Васильєва та ін. ; за заг. ред. д-рки екон. наук, проф. Т.А. Васильєвої, д-ра екон. наук, проф. Ю.М. Петрушенка. Суми : Сумський державний університет, 2022. 150 с.
88. Цюняк О.П. Використання цифрових технологій у професійній підготовці майбутніх педагогів у закладах вищої освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 75. Т. 3. С.128–132. <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.75-3.25>
89. Черниш Н., Захарків І. Використання мультимедійної презентації як сучасного засобу навчання. *Фахова передвища освіта*. 2020. № 4. С. 98–102.
90. Шимчук Н. Використання ігрових технологій на практичних заняттях з історії України. *Фахова передвища освіта*. 2022. № 4. С. 121–123.
91. Шляхтун П.П. Методика викладання соціально-гуманітарних дисциплін : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2011. 224 с.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ

У першому питанні магістрам потрібно відзначити значення та переваги застосування інтерактивних та ігрових технологій навчання у закладах фахової передвищої освіти. Доцільно підкреслити, що інтерактивні та ігрові технології на заняттях з історії та громадянської освіти формують у здобувачів фахової передвищої освіти комунікативно-соціальні компетентності, зокрема здатності працювати в команді, приймати самостійні креативні рішення, толерантно ставитися до думок інших. Застосування інтерактивних та ігрових технологій передбачає групову толерантну співдіяльність студентів та продуктивну кооперацію, водночас розвиваються потенційні можливості для змагальності та здорової конкуренції. Участь в інтеракції та діловій грі формують у студентів уміння дискутувати, співпрацювати і здатності займати активну життєву та громадянську позицію, відчувати себе повноправним учасником соціуму. Далі магістрам необхідно охарактеризувати найбільш доцільні інтерактивні технології, які можна використовувати при вивченні історичних та громадянознавчих дисциплін, зокрема «мікрофон», «займи позицію», «мозковий штурм», «коло ідей», «прес», «акваріум», «броунівський рух», «інтелект-кафе», «ворк-шоп», «кейс-стаді», «сторітелінг» тощо. Окрему увагу треба приділити характеристиці інтелектуальних, ділових та рольових ігор дискусійної спрямованості у формі вікторин, брейн-рингів, «пресконференцій», «судових засідань», «публічних дебатів», «ток-шоу», «громадських слухань» тощо.

У другому питанні магістри мають охарактеризувати значення та переваги застосування проєктних технологій при вивченні історичних і громадянознавчих дисциплін у контексті діяльнісного й компетентнісного підходів у закладах фахової передвищої освіти. Необхідно відзначити роль проєктних технологій для розвитку творчості, креативності, самостійності та дослідницьких умінь студентів. Далі магістри повинні охарактеризувати методiku організації та проведення (з наведенням конкретних прикладів) різних видів індивідуальних та групових проєктів, зокрема ігрового, інформаційного, пошукового, дослідницького. При цьому необхідно зауважити, що у закладах фахової передвищої освіти доцільно організовувати міждисциплінарні проєкти, під час реалізації яких здійснювалася б інтеграція теоретичних та практичних знань студентів. Доцільно також виокремити результати реалізації проєктів: дидактичні матеріали, лепбуки, сторітелінги, постери, колажі, усні журнали,

мультимедійні презентації, портфоліо, блоги, вебсторінки у соціальних мережах, сайти, комп'ютерні та настільні дидактичні ігри, сценарії заходів та свят тощо.

При висвітленні третього питання доцільно вказати переваги застосування цифрових (інформаційно-комунікаційних), особливо мобільних і хмарних технологій при організації очного та дистанційного навчання у закладах фахової передвищої освіти для формування позитивної мотивації до вивчення історичних і громадянських дисциплін, підвищення якості освітнього процесу, створення атмосфери співробітництва й інтерактивної взаємодії. Магістри мають охарактеризувати можливості використання інтерактивних панелей, застосування цифрових інструментів, інтернет ресурсів для реалізації відкритого інформаційно-комунікаційного освітнього середовища під час створення мультимедійних презентацій, виконання і розроблення ігрових, дидактичних та тестових завдань, виконання творчих проєктів із застосуванням соціальних мереж, організації відео конференцій, віртуальних екскурсій, онлайн-дискусій, онлайн-лекцій, онлайн-семінарів, онлайн-практичних занять.

Семінарське заняття № 5

Організація та форми науково-дослідницької діяльності студентів

ПЛАН

1. Завдання, характерні риси та напрями науково-дослідницької роботи студентів фахової передвищої освіти.
2. Характеристика основних видів наукових досліджень з дисциплін історичної та громадянської галузі у закладах фахової передвищої освіти.
3. Метод усної історії як ефективний шлях організації самостійної науково-дослідницької роботи студентів фахової передвищої освіти.

Індивідуальні завдання:

- написати есе на обрану проблему з історії новітнього періоду;
- підібрати тему, літературу і розробити методичні рекомендації щодо виконання студентського дослідницького проекту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біла С. Методичні засади організації науково-дослідницької діяльності учнів та студентів при аналізі письмових спогадів пересічних людей. *Молодь і ринок*. Щомісячний науково-педагогічний журнал. 2025. № 1. С. 100–106
2. Біла С., Гриценко Г. Автобіографічні спогади Омеляна Вишневецького як джерело вивчення післявоєнної історії Західної України: теоретичні та методичні засади використання у профільній старшій школі. *Проблеми гуманітарних наук : збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія*. 2022. № 10 (52). С. 285–305
3. Біла С., Негура І. Усні спогади як інструмент вивчення історії повсякденності у закладах середньої освіти. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія / ред. кол. Юрій Стецик (головний редактор) та ін. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2021. Випуск 7/49. С. 184–205.*
4. Важинський С.Е., Щербак Т.І. Методика та організація наукових досліджень : навч. посіб. Суми : Сум ДПУ імені А.С. Макаренка, 2016. 260 с.

5. Волошина Н. Організація науково-дослідницької та проєктної роботи студентів. *Фахова передвища освіта*. 2020. № 1. С. 96–100.
6. Гончарова Н.О. Методика викладання історії у вищій школі : навчальний посібник. Харків : ФОП Шейніна О.В., 2009. 133 с.
7. Горохівський П. І. Методика викладання історичних дисциплін у вищій школі : курс лекцій : навч. посібник для магістрантів денної та заочної форми навчання. Умань : ПП Жовтий О., 2012. 256 с.
8. Грінченко Г. (Авто)біографічне інтерв'ю в усноісторичних дослідженнях : до питання про теорію наративного аналізу. *Схід-Захід. Історико-культурологічний збірник* / за ред. В. Кравченка, Г. Грінченко. Харків, 2008. Вип. 11–12: Спец. вид.: Усна історія в сучасних соціально-гуманітарних студіях: теорія і практика досліджень. С. 59–76.
9. Грінченко Г. Текстуальний аналіз усно-історичного свідчення (на прикладі усних інтерв'ю з колишніми «остарбайтерами» Харківської області). *Схід-Захід : Історико-культурологічний збірник*. Харків; Київ : Критика, 2004. Випуск 6. С. 151–171.
10. Грінченко Г. Усна історія: теорія, метод, джерело. Невигадане: Усні історії остарбайтерів / автор-упоряд., ред., вступ. ст. Г.Г. Грінченко. Харків, 2004. С. 10–32.
11. Грінченко Г.Г. Усна історія: Методичні рекомендації з організації дослідження: Для студентів і аспірантів. Харків : Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2007. 28 с.
12. Єрмакова І.П. Підготовка майбутнього вчителя суспільствознавчих дисциплін до використання дослідницької технології як педагогічна проблема. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського. Серія : Педагогічні науки*. 2014. Вип. 1. С. 30–33.
13. Задорожна Л.В. Реалізація альтернативно-проблемного підходу в історичній освіті засобами інноваційного навчання. *Історія та правознавство*. 2016. № 1–2. С. 11–16.
14. Задорожна Л. Методика використання документів у процесі навчання історії. *Історія в середніх і вищих навчальних закладах України*. 2005. № 1. С. 29–34; № 2. С. 2–6.
15. Задорожна Л. Навчити працювати самостійно (Інтеграційний метод роботи з історичними документами). *Історія в школах України*. 2004. № 5. С. 7–10.
16. Захарчук В. Гурткова робота здобувачів освіти під час вивчення дисципліни «Історія держави і права України». *Фахова та передвища освіта*. 2021. № 3. С. 137–140.
17. Кісь О. Гендерні аспекти практики усноісторичних досліджень: особливості жіночого досвіду, пам'яті і нарації. *Суспільні злами і поворотні моменти: макроподії крізь призму автобіографічної розповіді* : матеріали Міжнар. наук. конф., (м. Львів 25–26 вересня 2014 р.) /

упорядники: О.Р. Кісь, Г.Г. Грінченко, Т. Пастушенко. Львів : Інститут народознавства НАН України, 2014. С. 11–41.

18. Кісь О. Колективна пам'ять та історична травма: теоретичні рефлексії на тлі жіночих спогадів про Голодомор. *У пошуках власного голосу: Усна історія як теорія, метод та джерело* : зб. наук. ст. / за ред. Г.Г. Грінченко, Н. Ханенко-Фрізен. Харків : Видавництво, 2010. С. 171–191.

19. Кісь О. Усна історія в сучасній Україні: здобутки і виклики часу. URL: <https://ua.boell.org/uk/2018/01/16/usna-istoriya-v-suchasniyukrayini-zdobutki-i-vikliki-chasu>.

20. Кісь О. Усна історія: становлення, проблематика, методологічні засади. *Україна модерна*. Львів – Київ, 2007. Число 11. С. 7–21.

21. Курлянчик О. Дослідницька та пошукова робота на заняттях історії. *Весняні наукові читання 2021* : LXIII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. м. Суми, 15 березня 2021 року. С. 45–50.

22. Курлянчик О. Запровадження інноваційних технологій навчання (дослідницька робота) у фаховій і передвищій освіті. *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання* : збірник матеріалів XII звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 5–19 березня 2018 р.) / Інститут професійно-технічної освіти НАПН України / за заг. ред. В.О. Радкевич. Київ : ІПТО НАПН України, 2018. С. 138–140.

23. Лебдушка Л., Волошин Ю. Жива історія – метод усної історії в школі.

URL:http://www.ustnayaistoriya.info/wpcontent/uploads/2015/08/oralhistory_broschure_ukraine_bookweb_21x21cm-1.pdf.

24. Лукачук О. «Біль і радість, туга й щастя – отак і живемо з дня на день...»: конструювання образу сучасного українського воїна в громадській думці жителів військового містечка (на прикладі Яворова). *Усна історія (не)подоланого минулого: подія, інтерпретація* : матеріали міжнар. наук. конф., м. Одеса, 8–11 жовтня 2015 р. / упоряд. Г. Грінченко. Харків, 2016. С. 146–162.

25. Лукачук О. Усна історія та гуманітаристика: з досвіду діяльності Української асоціації усної історії. URL.: <http://oralhistory.com.ua/novini/akadem-zhittya/usna-istoriiatagumanitarystyka.html>

26. Навчальні матеріали до запису поглиблених інтерв'ю в рамках виконання науково-дослідного завдання з курсу «Історія України другої половини ХХ – початку ХХІ століття» / упорядники Г. Боднар, В. Качмар. Львів, 2018. 75 с.

26. Науково-дослідницька діяльність у фаховій підготовці майбутнього вчителя : збірник статей. Вінниця, 2015. URL: http://www.vspu.edu.ua/faculty/geogr/chemistry/art_web_2015/3.pdf

27. Основи методології та організації наукових досліджень : навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнктів / за ред. А.Є. Конверського. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 352 с.

28. П'ятницька-Позднякова І.С. Основи наукових досліджень у вищій школі. Київ : Центр навчальної літератури, 2003. 116 с.

29. Пастушенко Т. Дослідження за методом усної історії в Україні: світовий досвід та вітчизняні перспективи. *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : збірник наукових праць*. Рівне, 2010. Вип. 20.

30. Петрук В.Г. Основи науково-дослідної роботи : навчальний посібник / В.Г. Петрук, Є.Т. Володарський, В.Б. Мокій. Вінниця : УНІВЕРСУМ, 2006. 144 с.

31. Усна історія: теорія і практика досліджень на сучасному етапі : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. 29–30 жовт. 2020 р., Вінниця / Упр. культури і мистецтв Вінниц. облдержадмін., Вінниц. ОУНБ ім. К.А. Тімірязєва. Вінниця. 2021. 200 с.

32. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник для вищих навч. закладів. Харків : ХДАК, 1998. 288 с.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ

У першому питанні магістри мають наголосити, що науково-дослідницька робота реалізовує такі основні завдання: формування у студентів умінь і здібностей здійснювати самостійний пошук та дослідження, а відтак – формування дослідницької компетентності, а також розвиток наукового критичного мислення, наукового світогляду студентства. Також необхідно відзначити чинники, які впливають на напрями дослідницької діяльності, а саме профільність закладу фахової передвищої освіти, напрями досліджень самих викладачів, специфіка регіону, можливість доступу у студентів до необхідної інформації. Далі варто охарактеризувати основні напрями наукової роботи студентів: дослідження студентів, передбачені робочими програмами історичних та громадянознавчих дисциплін і напрями дослідницької діяльності студентів позааудиторного характеру, а саме, які реалізуються у студентських наукових гуртках, товариствах, проблемних групах.

У другому питанні магістри повинні охарактеризувати теоретико-методичні засади застосування різних видів науково-дослідницької діяльності, які передбачені робочими програмами з історичних та громадянознавчих дисциплін, а саме – повідомлення, доповіді, інформаційного та дослідницького проєкту, реферату, есе, курсової роботи, тощо. Також потрібно висвітлити особливості та вимоги до видів

науково-дослідницької діяльності, які студенти можуть виконувати в позааудиторний період, а саме рецензій, анотацій, тез, наукових статей, тощо. Магістри мають охарактеризувати і позааудиторні форми організації наукової діяльності студентів фахової передвищої освіти, зокрема студентські наукові турніри, науково-практичні конференції, «круглі столи», науково-практичні семінари, конкурси студентських науково-дослідницьких робіт, олімпіади.

У третьому питанні магістри мають охарактеризувати роль методу усної історії при організації дослідницької роботи студентів закладів фахової передвищої освіти. Зокрема магістри мають підкреслити, що завдяки інтерв'юванню здобувачі освіти мають можливість здійснити дослідження історії власних родин, проаналізувати історію рідного краю, повсякденну історію, історію українського визвольного руху з іншого боку, з точки зору простих пересічних людей. Магістри мають акцентувати і на значенні усно-історичних досліджень для формування у студентів історичної пам'яті, розвитку їхнього критичного мислення, формування емпатії, розвитку чіткої громадянської позиції з певних проблем та підкреслити, що особливої актуальності усно-історичні дослідження набули у сучасну пору, період повномасштабної російсько-української війни. За допомогою методу усної історії студенти мають змогу дослідити «зсередини» історії воїнів ЗСУ, історію волонтерського руху, значення військового капеланства, історії та долі внутрішньо перемішених осіб та вимушених емігрантів, тощо. Особливу увагу треба звернути на характеристику теоретико-методологічних та методичних засад організації усно-історичних досліджень, від яких залежить їхня наукова цінність та верифікація. Важливо також підкреслити міждисциплінарний характер усно-історичних досліджень, що дає можливість їх ефективно застосовувати і при вивченні громадянознавчих дисциплін.

Семінарське заняття № 6

Система контролю за навчальними досягненнями студентів у закладах фахової передвищої освіти

ПЛАН

1. Система оцінювання результатів успішності студентів з історичних та громадянознавчих дисциплін у закладах фахової передвищої освіти.
2. Теретико-методичні засади контролю освітньої діяльності студентів.
3. Тестування як метод модульного контролю навчальних досягнень студентів фахової передвищої освіти.

Індивідуальні завдання:

- розробити завдання для підсумкової контрольної роботи (історична та громадянознавча дисципліна на вибір);
- розробити завдання для проведення колоквиуму або співбесіди (історична та громадянознавча дисципліна на вибір)

ЛІТЕРАТУРА

1. Біла С., Смуток Л. Методика викладання історії у вищому навчальному закладі: методичні матеріали до самостійної роботи студентів : навчально-методичний посібник для студентів ОКР «Магістр» спеціальності 8.02030201 «Історія» денної форми навчання. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2013. 100 с.
2. Буланов Ю.І. Використання тестів при вивченні основних положень інтегрованого курсу «Громадянська освіта» : матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми методики навчання історії, правознавства та суспільствознавчих дисциплін» / упоряд. Г.Г. Яковенко. Харків, 2020. С. 11–14.
3. Глічов І. Методика викладання історії : навчально-методичний посібник для студентів історичного факультету. Львів, 1995. 127 с.
4. Гончарова Н.О. Методика викладання історії у вищій школі : навчальний посібник. Харків : ФОП Шейніна О.В., 2009. 133 с.
5. Горохівський П.І. Методика викладання історичних дисциплін у вищій школі : курс лекцій : навч. посібник для магістрантів денної та заочної форми навчання. Умань : ПП Жовтий О., 2012. 256 с.
6. Громадянська освіта та методика її навчання : підручник для студентів педагогічних закладів вищої освіти / за загальною редакцією Т.В. Бакка, Т.В. Мелещенко. Київ : УОВЦ «Оріон», 2019. 320 с.

7. Громадянська освіта: теорія і методика навчання : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. Київ : ЕТНА-1, 2008. 174 с.
8. Діброва Д. Організація дистанційного навчання в коледжі. *Фахова передвища освіта*. 2021. № 3. С. 28–32.
9. Кісеєва Ю. Інформаційно-ресурсне забезпечення в процесі викладання гуманітарних дисциплін. *Фахова передвища освіта*. 2022. № 4. С.106–109.
10. Козлова Г.М. Методика викладання у вищій школі : навчальний посібник. Одеса : ОНЕУ, ротапринт, 2014. 200 с.
11. Контроль освітніх результатів учнів ліцею в умовах інтегрованого навчання : методичний посібник / Ільченко В.Р., Гуз К.Ж., Засекіна Т.М., Ільченко О.Г., Гринюк О.С., Антонюк М.А., Олійник І.М., Білик Н.І., Ляшенко А.Х., Педенко В.П. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. 150 с.
12. Коренькова Г.М. Тестові завдання як засіб підсумкового контролю навчальних досягнень. *Історія та правознавство*. 2014. № 10–11. С. 9–10.
13. Мартинчук І.І. Дидактика історії та управління освітою : навчально-методичний посібник для студентів ОП «Публічна історія». Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. 147 с.
14. Мельник І. Пошук ефективних шляхів виміру групової роботи студентів. *Фахова передвища освіта*. 2020. № 4. С. 16–26
15. Методика викладання у вищій школі : навчально-методичний посібник / уклад. В.І. Кобаль. Мукачево : Вид-во МДУ, 2016. 203 с.
16. Михайличенко О.В. Методика викладання суспільних дисциплін у вищій школі : навчальний посібник. Суми : СумДПУ, 2009. 122 с.
17. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 232 с. Доступ до посібника: [http:// imanbooks.com/book_429 page](http://imanbooks.com/book_429_page)
18. Олешко А.А., Ровнягін О.В., Годз В.Р. Удосконалення дистанційного навчання у вищій освіті в умовах пандемічних обмежень. Державне управління: удосконалення та 30 розвиток. 2021. № 1. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1936>. DOI: 10.32702/2307-2156-2021.1.3.
19. Онлайн-освіта: як здобувати знання в епоху діджиталізації. URL: <https://bazilik.media/onlajn-osvita-iaak-zdobuvaty-znannia-v-epokhu1didzhytalizatsii/>.
20. Ремех Т., Пометун О. Методика навчання учнів ліцею громадянської освіти : методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. 222 с.
21. Сорокіна Т.В. Інформаційно-комунікаційні технології навчання на уроках суспільних дисциплін в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. *Актуальні питання методики викладання суспільних та гуманітарних дисциплін в умовах розбудови сучасної школи* : збірник тез VI

Всеукраїнської науково-практичної конференції, Суми, 28–29 березня 2019 р. (електронне видання). Київ : Педагогічна думка, 2019. С. 66–69.

22. Суходольська Н.П. Методика роботи з тестовими завданнями при вивченні суспільствознавчих дисциплін. *Таврійський вісник освіти*. 2016. № 1. С. 47–56.

23. *Форми навчально-виховної і наукової роботи у вищій школі*. Дрогобич : Вимір, 2000. 80 с.

24. Шляхтун П.П. Методика викладання соціально-гуманітарних дисциплін : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2011. 224 с.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ

У першому питанні необхідно висвітлити теоретичні засади, на яких ґрунтується система оцінювання навчальних досягнень студентів фахової передвищої освіти з історичних та громадянознавчих дисциплін. Зокрема, магістри мають підкреслити, що дисципліни громадянської та історичної галузей входять до курсів загальноосвітньої підготовки, а отже, оцінюються так само, як шкільні предмети за 12-бальною системою. При характеристиці критеріїв оцінювання магістри мають відзначити, що критерії оцінювання з вказаних предметів є вказані у робочих програмах, окрім того, викладачі орієнтуються і на рекомендації Міністерства освіти та науки України. Варто також акцентувати увагу, що в основу критеріїв оцінювання покладений компетентнісний підхід.

У другому питанні необхідно висвітлити основні функції та види контролю, акцентуючи увагу на характеристиці поточного, тематичного, семестрового та підсумкового контролю. Магістрам необхідно наголосити, що у закладах фахової передвищої освіти діє модульно-рейтингова система контролю та оцінювання навчальних студентів і проаналізувати її переваги й недоліки, охарактеризувати її основні поняття (модуль, модульний контроль, модульна оцінка, підсумковий контроль, рейтинг з дисципліни, рейтингова оцінка з дисципліни). Далі магістри мають охарактеризувати основні методи усного, письмового, тестового, програмового контролю. При цьому необхідно передовсім охарактеризувати методику організації та проведення традиційних форм контролю, таких як співбесіди, колоквиуму, контрольних робіт і особливості застосування інноваційних технік формувального та інтерактивного оцінювання, написання студентами есе, створення портфоліо та виконання інших дослідницьких завдань творчого, проєктного характеру. При висвітленні переваг і недоліків програмового контролю необхідно акцентувати на його значенні під час дистанційного навчання і коротко охарактеризувати цифрові інструменти для здійснення

онлайн-контролю успішності студентів, зокрема Google форми, quizizz.com, socrative.com, onlinetestpad.com, quizlet.com, kahoot.com, тощо.

У третьому питанні магістри мають проаналізувати підходи до класифікації тестів. Також доцільно висвітлити методичні особливості укладання тестів з історії та громадянської освіти і вказати специфічні особливості тестів з історії України для Державної підсумкової атестації та мультипредметного тестування.

Електронне навчально-методичне видання

Світлана Біла

Методика викладання історичних та громадянознавчих дисциплін у закладах фахової передвищої освіти

Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка

Редактор

Ірина Невмержицька

Технічний редактор

Ірина Артимко

Здано до набору 07.04.2025 р. Формат 60x90/16. Гарнітура Times. Ум. друк.
арк. 2,25. Зам. 26. Дрогобицький державний педагогічний університет імені
Івана Франка.

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.
(Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників та розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 5140
від 01.07.2016 р.). 82100, Дрогобич, вул. Івана Франка, 24, к. 203.